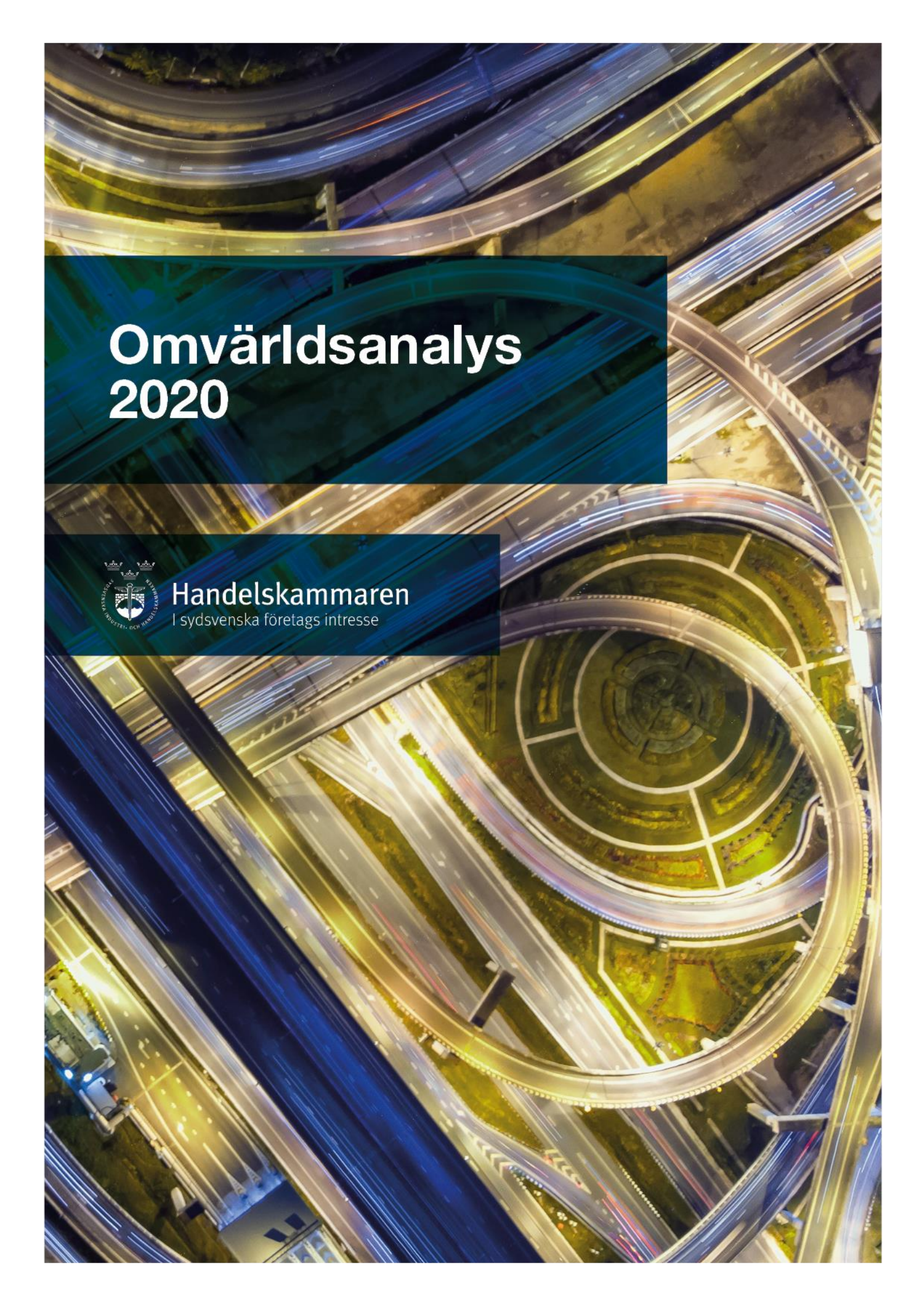

Omvärldsanalys 2020

Handelskammaren
I sydsvenska företags intresse

Omvärldsanalys 2020

Del I - Vägen till idag

- Hur företag skapar tillväxt i samhället
- Varför regioner har olika tillväxttakt
- Modern ekonomisk utveckling (Globalt och regionalt)
- Effekterna i Sverige av finanskrisen 2008

Del II - Trender i näringslivet

- Globala megatrender enligt prognosmakare
- Politiken efter finanskrisen
- Företagens syn från Handelskammarens framtidsworkshops
- Trenderna och Covid-19

Del III - Omvärlden i framtiden

- Politik och attityder
- Verktyg för produktivitet

Del IV – Fortsatt arbete med Handelskammarens Vision 2021–2025

Del V – Bilaga - Meny av tänkbara frågor för Handelskammaren att driva framöver

Del I

Vägen till idag

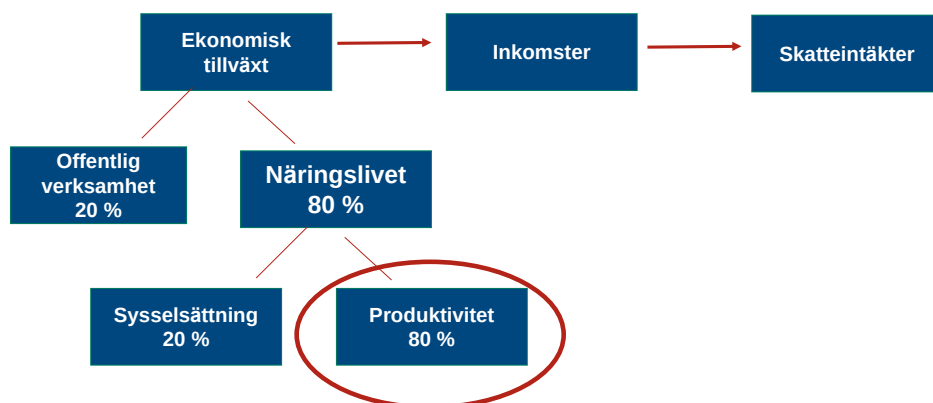
- Hur företag skapar tillväxt i samhället
 - Varför regioner har olika tillväxttakt
- Modern ekonomisk utveckling (Globalt och regionalt)
 - Effekterna i Sverige av finanskrisen

"Företag skapar tillväxt genom ökad produktivitet i första hand. Tillsammans med internationella och starkt växande marknader har den svenska ekonomin vuxit mycket kraftfullt de senaste 25 åren. Men olika regioner har olika förutsättningar för produktivitetstillväxt. Finanskrisen slog väldigt olika i Sverige. Både sydöstra Sverige (Sydost) och Skåne har drabbats hårdare än Sverige i övrigt. Det avtagande flödet över Öresundsbron i kristider illustrerar ekonomins känslighet för globala händelser.

1. Varför växer företag och varför skiljer sig tillväxt åt mellan regioner?

a. Byggstenarna - produktivitet och sysselsättning

Ekonomisk tillväxt kan härledas till två faktorer, sysselsättning och produktivitet. Sysselsättningsökning innebär att fler individer arbetar, medan produktiviteten enkelt uttryckt handlar om hur effektivt arbetet utförs. Det handlar om exempelvis ny teknik, nya tjänster eller nya sätt att organisera marknader. Detta är de förbättringar som förklarar att samhället i stort har det bättre nu än för femtio eller hundra år sedan.

Anm.: Siffrorna avser Sverige. Offentlig respektive näringsliv avser andel av förädlingsvärde år 2017. Andel sysselsättning och produktivitet avser bidrag till tillväxten 1980-2016

Vårt arbete med *Produktivitetskommissionen* har illustrerat att hela 80% av den ekonomiska tillväxten under 1980–2016 skapades i näringslivet. Av denna tillväxt i näringslivet går sedan 80% igen att härleda till produktivetsförbättringar, och 20% till ökad sysselsättning.

b. Skillnader beror på olikheter

Det är allmänt känt att tillväxttakten skiljer sig markant mellan olika geografiska områden. Detta beror på olika förutsättningar i de miljöer där företagen verkar - en komplex uppsättning variabler där generella incitament som skatter spelar in. Men även regionala och lokala faktorer spelar stor roll. Till de mer svårångade av dessa hör sådant som företagskultur. Där spelar mer konkreta variabler stor roll. Tillgång till kompetens har avgörande betydelse. Kommunikationer inom regionen och till andra marknader formas av faktorer som geografi och investeringar i infrastruktur. Sammanfattningsvis spelar alltså val av placering stor roll för tillväxttakten.

Handelskammarens projekt *Produktivitetskommissionen* gjorde omfattande analyser på vad som förklarar skillnader mellan regioner avseende produktivitet. Ett antal saker visade sig ha signifikans, det vill säga vara statistiskt säkerställt. Det betyder helt enkelt att förekomsten av dessa variabler hänger samman med produktivitet.

Dessa var:

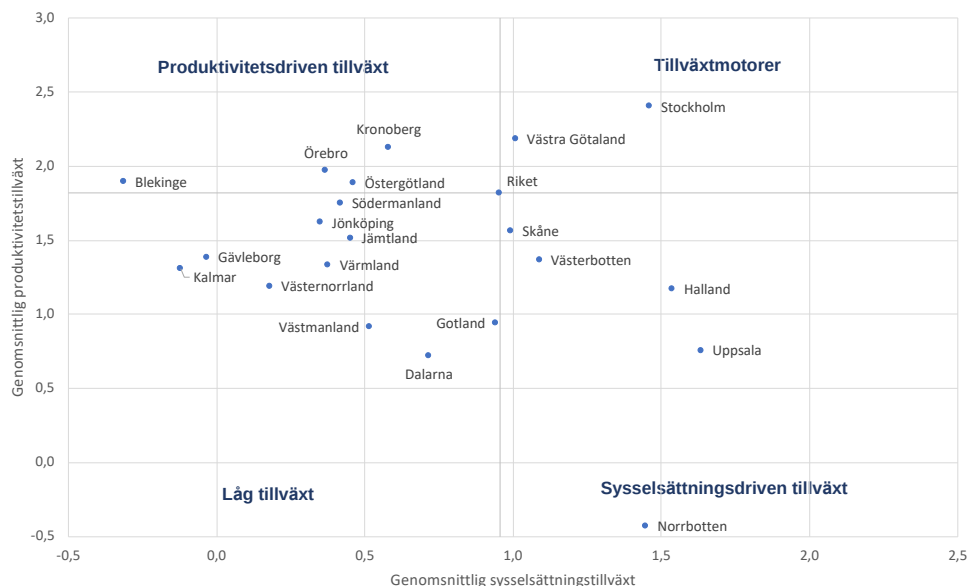
- **Storleken på den lokala arbetsmarknaden.** Bland annat avgör det tillgången på kompetens och förbättrar matchningen av rätt företag med rätt anställd.
- **Resurser för FoU påverkar innovationspotentialen.** Utbildning, pendling och attraktiva livsmiljöer sätter gränser.
- **Internationaliseringen** är viktig då tillgång till kunder, partners och kunskap är avhängt flyg och logistik.
- **Näringsmixen** där stora företag och företag från utlandet ofta bidrar till produktivitet genom exempelvis lokal efterfrågan och kunskapsdelning.

Det här är faktorer i den regionala miljön som påverkar möjligheterna för enskilda företag att vara produktiva. Företagen i de olika regionerna har olika omvärld i de här dimensionerna.

Sveriges BNP existerar alltså enbart som ett genomsnitt i analyser, verkligheten varierar kraftigt från detta.

Placeras tillväxttakten i Sveriges olika regioner, som län eller lokala arbetsmarknader efter hur deras tillväxt i form av produktivitet respektive sysselsättning ser ut, framträder en bild med mycket stora variationer. Det tal vi hör om i media och finansiella analyser som kallas svensk BNP är ett genomsnitt av denna varians.

Graf: Sysselsättnings- och produktivitetstillväxt i näringslivet i svenska län, 2000–2016

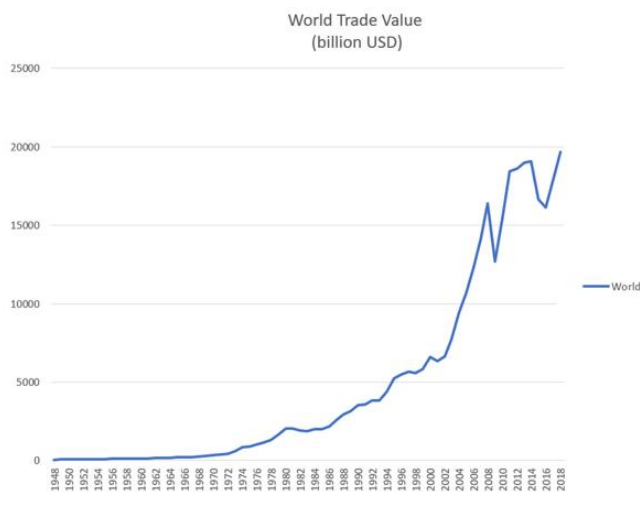
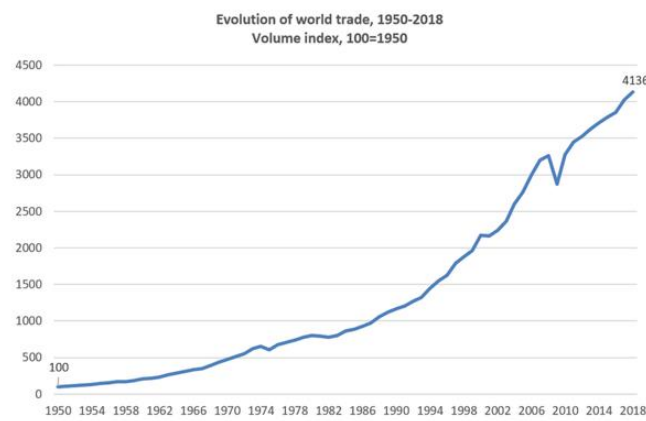
Detta har stora implikationer och illustrerar betydelsen av att anpassa produktivitetshöjande insatser efter regioners förutsättningar. Sverige har en brokig regional organisation med många kommuner och saknar en enhetlig regional struktur. Samtidigt är staten organiserad efter sakfrågor och i myndigheter som geografiskt är indelade på en mängd olika sätt. Detta maskerar dessa skillnader och gör det ibland svårt att agera för att påverka utvecklingen

2. Sydsvensk ekonomi i det 21: a århundradet

a. Hur hamnade vi här egentligen?

När man talar om tillväxt är det bra med ett historiskt perspektiv. De flesta länder i västvärlden har mer än väl uppfyllt de basala livsbehoven och det kan då vara svårt att uppleva regelbundna ökningar på enstaka procent över ett år, även om motsvarande minskning noteras mer.

På tjugo eller hundra år gör dessa årliga små procentuella ökningar stor skillnad. Ett exempel kan vara ekonomin på 1930-talet som ibland dyker upp när vi jämför med den stora depressionen. Svensk BNP var 1930 i reala termer omkring 12 procent av dagens nivå. Det betyder att de resurser vi 2020 förbrukade på årets första sex veckor motsvarar allt som fanns tillgängligt på ett helt år då. Detta säger också mycket om vilket konsumtionsmönster som fanns, med stort fokus på det grundläggande. Kriser som uppstod då slog därför mycket hårt mot basala behov som livsmedelsförsörjning även i den tidens utvecklade ekonomier.

Det som efter andra världskriget drev utvecklingen var en period av markant innovation och produktivitetsökning som kunde spridas och utvecklas genom ökande global handel.

WTO:s statistik över värdet och volymen av världshandeln visar en massiv ökning som accelererade när östblocket och Asien började delta i handeln under 1990-talet.

Det är notabelt att värdet av denna handel är tre gånger större 2020 än år 2000. Detta speglar värdet av att väldigt många fler människor och företag deltar i produktivt utbyte. Notabelt är också att värdet på världens aktiebörser – nominellt – är mer än 10 gånger högre 2020 än 1990.

Mekanismen bakom denna värdeökning är att stora

marknader ger möjlighet till storskalig spridning av produktiv teknologi och nya processer. Genom att exempelvis svenska företag kan skala upp produktion i hela världen blir även mindre projekt attraktiva. Men detta skapar också förändring som en del vill försvara sig från.

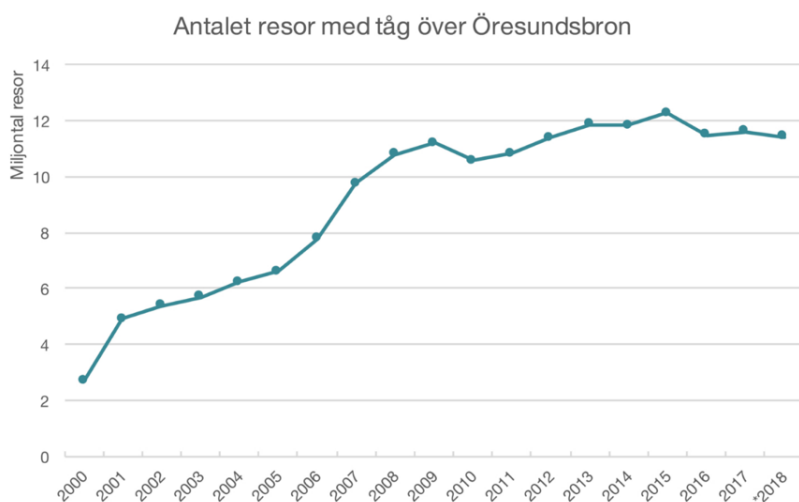
De senaste åren har ekonomisk-politisk debatt kring handel handlat om handelsbalanser och utsläppsrelaterad klimatpåverkan. Ett handelsunderskott eller överskott är i sig inte bra eller dåligt. Länder som har underskott kompenserar för detta genom att stimulera utländska investeringar (som vill investera i kundmarknader) eller lån, beroende på politiska val. Om investeringar och lån används produktivt så ökar det tillväxt och välbefinnande. Sydkorea är ett exempel på en sådan utveckling. Samtidigt kan ett överskott i handelsbalansen som inte investeras produktivt hålla nere tillväxt. Japan som länge har haft stora överskott har samtidigt haft mycket blygsamma årliga välbefinnandesökningar.

Den ökade rörligheten påverkar klimatet i första hand genom att denna handel sker med fossil energi i form av flyg och sjötrafik. Övergången till fossilfri drift är därför ett stort och viktigt projekt. Erfarenheterna från 1970-tal med försmurningen och 1980-talets ozonutsläpp är att politiskt internationellt samarbete och teknologi kan förändra situationen.

b. Öresundsförbindelsen – spelöppnaren som (nästan) stängdes

Öresundsförbindelsen och utvecklingen i Skåne är ett bra exempel på produktivitet och investeringar.

Förbindelsen ger Sydsverige – förenklat – två markanta och spelöppnande förbättringar; dels en större lokal arbets- och bostadsmarknad som påverkar produktivitet och sysselsättning positivt. Dels också bättre tillgång till

världsmarknader genom Copenhagen Airport och logistiska lösningar genom närhet till den inre marknaden. Härtill kan också läggas organisatoriska förbättringar som den gemensamma hamnen Copenhagen Malmö Port (CMP).

Förbindelsen har upplevt tre geopolitiska chocker; It-bubblan, finanskrisen och

flyktingkrisen. Detta har inneburit inbromsningar i rörligheten över sundet. Därtill hämmas utvecklingen av ett antal regelfrågor för arbetsmarknadens integration som understryker betydelsen av tydliga legala och fiskala ramverk.

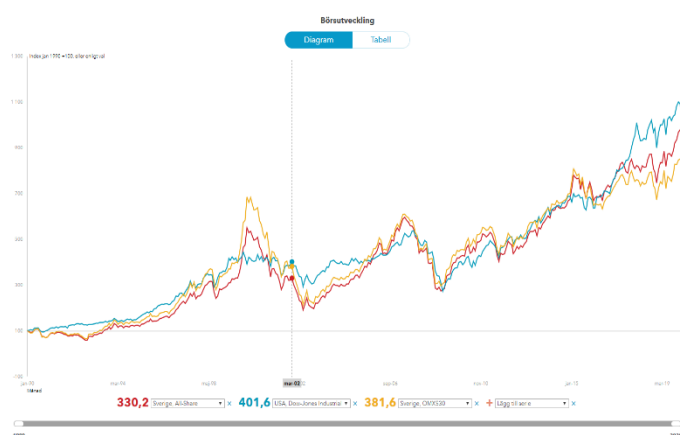
Finanskrisen innebar en efterfrågedämpning på arbetsmarknaden och ID-kontrollerna att tillgängligheten radikalt försämrades – pendlingstiden ökade markant och restiden till CPH försämrades - vilket reducerade nyttan och effekten av broförbindelsen. Denna var ännu 2019 inte fullt inhämtad. En stor delförklaring var att både Skåne och Danmark drabbades hårt av finanskrisen. Dansk ekonomi utsattes också för press genom en stark kronkurs knuten till Euron. Men detta ledde också till

fokus på produktivitetsförbättringar i företag och offentlig sektor. Dessa insatser hade börjat verka in när gränskontrollerna bromsade utbytet.

Exemplet illustrerar hur global konjunktur och politiska beslut påverkar utveckling. Trots detta är nu var tionde lönekrona i Malmö stad intjänad i Stor-Köpenhamn. Effekten har varit tydligt positiv och potentialen kvarstår så snart tillgängligheten återkommer.

c. Finanskrisen 2008 finns fortfarande kvar

Finanskrisen är en viktig del av den moderna historiken. Det är notabelt att börsfallen var större under IT-krisen (2002) än under finanskrisen. Detta illustrerar att investerare runt år 2000 såg potentialen i den produktivitet som kunde följa när nya växande marknader i Östeuropa och Asien kombinerades med ny teknik. Men informationsteknologin hade ännu inte integrerats i realekonomin och nedgången i börsvärde satte inte avtryck i samhällsekonomin på samma djupa sätt som finanskrisen.

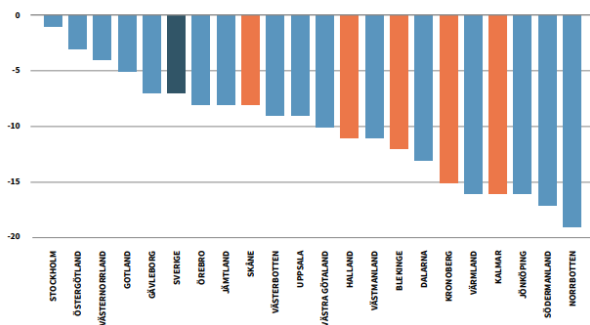

Finanskrisen har däremot kastat en lång skugga över den reala ekonomin. Här framträder återigen vikten av att känna till skillnader i olika regionala miljöer.

Ofta framhålls att Sverige klarade sig bra genom finanskrisen. Men det stämmer bara i ett fåtal regioner. Medan Stockholmsregionen och Östergötland klarade sig bra var nedgången i förädlingsvärde

mycket stor i andra regioner.

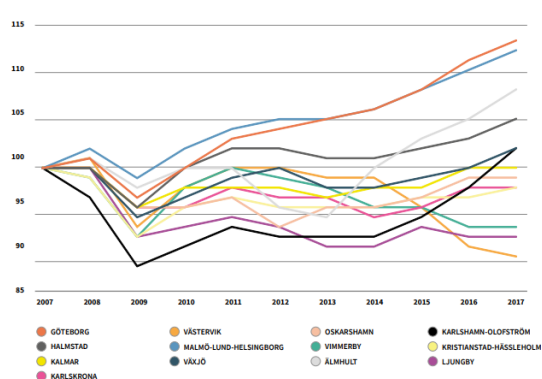
// FÖRÄNDRING I NÄRINGSLIVETS FÖRÄDLINGSVÄRDE I OLIKA LÄN ÅR 2009, PROCENT

Källor: SCB och Handelskammaren
Anm.: Avser volymutveckling

*) Näringslivets förädlingsvärde avser något förenklat de löner och vinster som företagen i en region ger upphov till.

// ANTAL SYSSELSÄTTA I NÄRINGSLIVET ÅR 2007-2017 I SYDSVENSKA ARBETSMARKNADSREGIONER, INDEX 2007=100

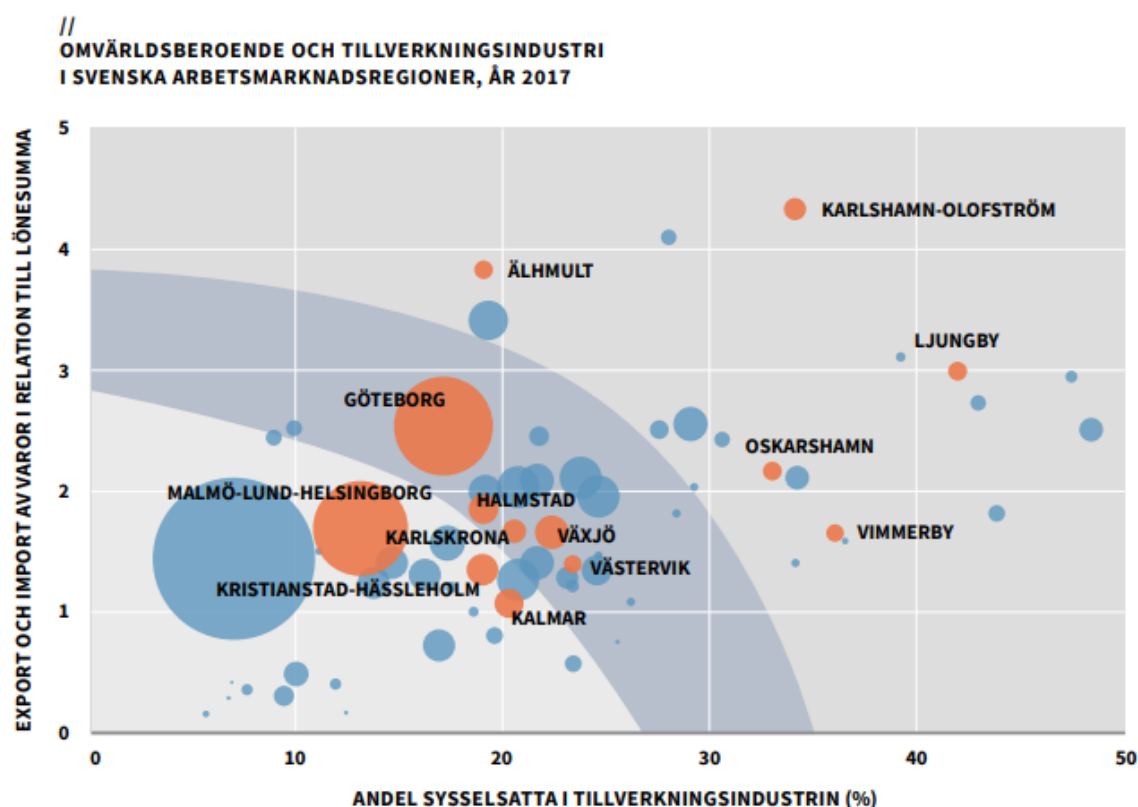

Källor: SCB och Handelskammaren
Anm.: Avser lönsgruppen 20-64 år

En del regioner hade tio år senare (givet data till och med 2017) inte hämtat in tappet i sysselsättning.

Produktivitetskommissionen visade att Skåne hade stora tapp främst genom förlusten av ett par stora bolag och sydöstra Sverige drabbades hårt i tillverkande företag. I sydöstra Sverige genomfördes inte heller några strukturåtgärder, som i Västsverige.

Många lokala arbetsmarknader i Sydsverige är extremt beroende av globala marknader, vilket kan ställas i kontrast till en vanlig uppfattning om att det är storstadsregioner som är mest internationaliserade.

Källor: SCB, www.foretagsklimat.se och Handelskammaren

Anm.: Avser åldersgruppen 20–64 år. Färgerna markerar olika zoner av omvärldsberoende där ljusgrå är mycket, blå medel och mellangrå lite.

Del II

Trender i näringslivet

- Globala megatrender enligt prognosmakarna
 - Politiken efter finanskrisen
- Företagens syn från Handelskammarens framtidsworkshops
 - Trenderna och Covid-19

”Efter finanskrisen har röster mot global integration och effekterna av teknisk struktumvandling påverkat politiken. Digitalisering och klimatomställning fortsätter att vara de mest uppenbara trenderna i företagen. Covid-19 ser ut att kunna förstärka dessa pågående trender. Men insatser för kompetensutveckling och tillgänglighet spelar stor roll för att utnyttja möjligheter”.

Trender och tendenser

Det publiceras ständigt analyser kring trender och tendenser. Det är ofta samma variabler som återfinns i dessa olika analyser.

Digitalisering av samhället och ny logistik via e-handel påverkar behovet av vägnät och effektiv stadsutveckling. Automatisering och artificiell intelligens är nära besläktat med detta och många förutspår tillverkning nära kunden genom inslag av automatisering och 3D Printing. Det betyder att produktionsanläggningar återvänder till EU/USA från Asien i ny skepnad.

Samtidigt är det i Asien som medelklassen växer medan den krymper i EU/USA. Det talar för ökad omsättning i tillväxtmarknader i Öst.

Ökad fokus på hållbarhet innebär att batteriteknologi och energidistribution förändras. Energikällor och distribution av el blir viktiga frågor.

Många ser en fortsatt urbanisering av jobben samtidigt som många orter på landsbygd präglas av åldrande befolkning som har vårdbehov. Dock visade statistik från 2018/2019 först i Danmark och sedan i Sverige att flera storstäder har haft nettoutflyttning av boende.

Ett fåtal rapporter tar också upp motkrafter. En tanke är att automatisering kommer bromsas av väljare som upplever att deras framtidsutsikter påverkas. Vad gäller digitalisering kan utvecklingen påverkas genom behov av integritet och makt över personuppgifter. Ägandefrågor är också en sådan fråga där affärsmodeller ofta handlar om att hyra/prenumerera/dela i stället för att äga. Samtidigt är ägande en klassisk väg till förmögenhetsbygge.

Säkerhetsfrågor som övervakning och digital säkerhet tar många analyser upp. Det handlar om ökad polisiär närvaro och offentlig övervakning. Kinas långtgående modell med medborgarpoäng utpekas som ett exempel. En viktig fråga är om medborgare är beredda att byta personlig frihet mot den typen av system. Frågan värderas olika av olika människor vilket leder till debatt.

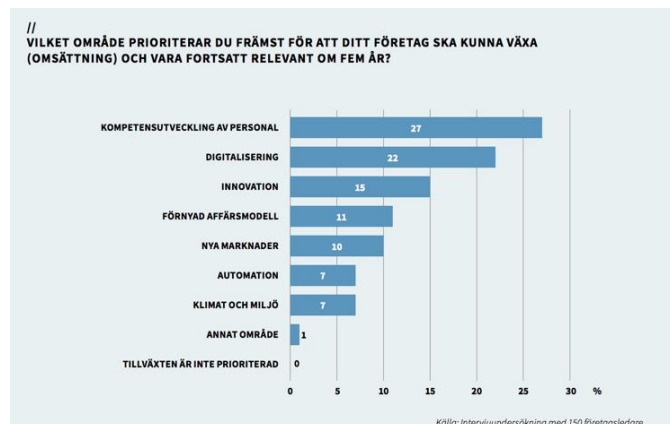
Arbetskraftsmigration har ökat men har också ifrågasatts. Utveckling av konflikter vid EU:s sydgräns och ekonomisk migration i Afrika är stora frågor.

Inom den internationella handeln har mycket ifrågasatts. Både Brexit och Trumps valseger brukar pekas ut som motrörelser mot handel och migration. Men medan gemensamma regler inom WTO ifrågasätts av USA har Brexit-anhängare sett dem som viktiga alternativ till bilaterala avtal. Trumpadministrationens strategi är att USA som stor handelspartner i stället för generella regler och stora avtal som omfattar stora marknader ska ingå bilaterala avtal med små partners eftersom USA:s egna kortsiktiga intressen kan tryckas igenom.

För EU:s del kan detta innebära hårdare gräns mot vissa marknader (Storbritannien) men enklare i andra (Korea/Japan) vilket kan rita om handelsmönster.

Företagsledarnas input

När Handelskammarens medlemmar diskuterar dessa frågor återkommer flera av dessa trender som nämns i publicerade analyser. Men genom dialog får de mer konkret innebörd och relateras i företagets egen miljö.

Vikten av träffpunkter för innovation där inte minst regionens innovationsparker är viktiga. Ett återkommande begrepp är innovativa ekosystem i regionerna med fungerande kluster.

Högre utbildning är fortsatt mycket viktigt för samverkan med lärosäten och för att bygga framtida kompetens.

Yrkesutbildning lyfts fram av flera aktörer i näringslivet som viktigt i framtiden om den kan anpassas mer efter konkreta behov i de yrken som utbildningen siktar på och ske mer i samarbete med företag. Detta kan öka utbildningens effektivitet.

Men även sociala miljöer som attraktiva skolor och bostadsmiljöer är viktiga. Idag spelar det stor roll att ha tillgång till miljöer där internationell kompetens kan trivas, inklusive internationella skolor. Kompetenstillgången påverkas också av fungerande infrastruktur.

En viktig fråga är tillgången till internationella marknader. Det handlar dels om att kunna besöka kunder och affärspartners dels om att kunna ta emot besök och vara attraktiv för personal. I sydost är avståndet till Kastrup för stort, i synnerhet med dagens tågssystem. Därför finns behov av uppkoppling till andra flygnav.

Klimatfrågan och digitaliseringen ses som helt centrala. Många företag arbetar intensivt med att skapa ett erbjudande som är klimatsmart och utnyttjar digitala system och kommunikation. Det mest gränssättande i det arbetet är just kompetens.

Även tillgången till teknisk basinfrastruktur tas upp av många. El och energi är en av de grundläggande frågorna. Pålitlig tillgång till energi till ett rimligt pris har varit en klassisk fördel i svensk industri som numera upplevs som osäker.

Politikens organisation gör att frågor försummas. Det finns också en frustration över att uppenbara möjligheter inte tas tillvara genom de politiska systemen.

Vad är det nationella behovet?

Staten valde 2010 att lämna ett antal flygplatser. Prioriterade perifera regioner och storstadsflygplatser samlades i det statliga bolaget Swedavia. Övriga avyttrades till kommuner och i ett fall privatföretag (Ängelholm). Ronneby tillhör fortfarande Swedavia men har i sin officiella strategi inte mandat att utveckla trafik till andra destinationer än inrikes (Arlanda). Men det finns starka önskemål i regionen om att utveckla en anknytning till Frankfurt. Statens strategi är att samla internationellt flyg till en flygplats, men det uppfattas mer som en lokal strategi för Stockholm än en svensk strategi för näringslivet.

Nationell politik är alltför centraliserad och distanserad från frågorna och lokal politik för fragmenterad och småskalig. Frågorna ramlar mellan stolarna.

Integrationen tas upp som en stor möjlighet, men det finns oro för att potentialen inte kan förverkligas. Den dåliga matchningen på arbetsmarknaden och möjligheten att erbjuda enklare jobb som är rätt prissatta är en utmaning i samband med integrationen. Det gör att instegsjobb och karriärstegar aldrig får chansen att komma igång. En stor potential – i synnerhet givet demografin med en ökande snittålder – riskerar därför att gå oss förbi.

Säkerhetsfrågor togs upp av många med digitala bedrägerier och behov av säkerhetsstrategier för företag.

Brottslighet i samhället nämns som en utmaning som behöver adresseras. I Malmöregionen togs frågan om den bild som sprids och hur det kan påverka besöksnäring och rekrytering.

Rätt balans, "Trade-off" i viktiga framtidsfrågor

I en rad frågor finns en balans mellan olika ståndpunkter.

- Miljölagstiftning versus effektiv klimatanpassning

Många företag investerar i ny produktion som har bättre miljöprofil än den gamla. Men den provas efter ett nytt regelverk som implementeras med dålig transparens och som bromsar klimatanpassning. Det finns flera exempel på att klimatförbättringar försenats eller hamnar i utlandet på grund av detta.

- Compliance versus Customer service

I banksektorn finns en trade-off mellan regleringar och kontroll å ena sidan och förmåga att kundanpassa en relation. Krav på compliance tenderar att centralisera och standardisera processer som gör att möjligheter riskerar att missas. Beslut kan hamna långt borta från kunden, vilket kan öka de risker som regelverket siktar på att hantera.

- Hyra versus äga

En annan sådan balans är att många digitala affärsmodeller har utmaningar eftersom kunden (företag eller konsument) ofta inte äger produkten utan hyr den. En del uttrycker att det ännu inte är tydligt kring ägande och säkerhet. Ägande versus hyra reser också frågor om avkastning, där det traditionellt är mer ekonomiskt attraktivt att äga.

Politik efter finanskrisen

Politiken efter finanskrisen i EU har präglats av några underliggande faktorer och händelser. Vad som är orsak och verkan kan diskuteras, men förändringen är tydlig.

En viktig faktor är sociala mediers intåg och roll i politisk kommunikation. Amerikanska politiska kampanjer har utnyttjat detta åtminstone sedan 2008. Detta anses ha påverkat genom att avskärma grupper från allsidig information och aktivt förstärka budskap, ibland sakligt felaktiga. Detta kan i sin tur förstärka polariseringen och minska utrymmet för den politiska mittfåran.¹

En annan faktor är demografiska förändringar sedan 2008. Befolkningen har åldrats och andelen över 65 har ökat med flera procentenheter – i genomsnitt 2,5 procent i hela EU. Detta påverkar bland annat eftersom denna grupp har anspråk på en stor del av välfärdsutgifterna. Det finns även en stor skillnad i väljarbeteenden efter utbildning. Detta påverkar frågor som synen på om samhället ska satsa på exempelvis högre utbildning.

Dessa trender har en geografisk dimension eftersom den finansiella krisen träffat regioner utanför storstäder betydligt hårdare och detta har i dessa regioner förstärkt demografin med hög andel äldre. Detta anses påverka sådana regioner vilket ger en annan politisk tendens än storstäderna.

Politiken har förändrats de senaste åren. Tidigare förhöll sig alla partier efter en vänster-högerskala. Det är nu väl etablerat – och visat med robusta statistiska samband – att en ytterligare dimension har tillkommit som är mer värderingsstyrd eller identitetsstyrd. Denna har i princip funnits tidigare men hamnat helt i skymundan. De tidigare nämnda trenderna och den finansiella krisen anses ha påverkat detta.

I Sverige kallas detta gal-tan modellen. *Gal* för grön, alternativ och libertariansk och *tan* för traditionell, auktoritär och nationalistisk. Denna kan användas som en förklaringsmodell till väljarnas rörlighet mellan partier. De två stora traditionella skiljer sig på höger och vänster skalan, men har samlat väljare med ganska olika uppfattningar längs gal-tan skalan.

Slutligen finns en förändrad syn på governance, alltså styrning inom offentlig förvaltning. Förtroendet för tjänstemän och myndigheter har inte minskat i Sverige generellt. Det finns en trend internationellt hos regeringar och även svensk kommunal förvaltning att spela ner administrationens inflytande. Detta eftersom den anses försena och påverka snabb implementering av politisk kursändring. Detta leder till att tjänster inte tillsätts eller större omorganisationer genomförs och beslut fattas utan eller med kort beredning.²

¹ I länder med majoritetsvalkretsar, som USA, Frankrike och Storbritannien, kan detta leda till att en fraktion får kontroll över parlamenten med så lite som en tredjedel av väljarstödet. Författningsskydd och maktindelning är avsedda att moderera sådana utfall. I länder med representativa parlament, kan det leda till svårighet att bilda koalitioner. Detta påverkar alltså både inriktning och *genomförande* av politik.

² I svensk politik finns beredningsplikt, det vill säga frågor får inte beslutas utan att de har blivit beredda.

Covid-19 – trender och produktivitet

Det är ännu för tidigt att dra säkra slutsatser kring vad Covid-19 innebär. Många lyfter fram att de trender som beskrivs kring återflytt av produktion till hemlandet och digitalisering kan påskyndas.

- **Från just-in-time till just-in-case?**

Värderingen av lager och buffertar i olika system kan komma att omvärderas. I synnerhet i samhällskritiska funktioner som civilförsvaret och sjukvård. I vad mån näringslivet kommer att bygga större lager så hänger det också samman med hur mycket kapital det binder och hur teknikutvecklingen ser ut i olika branscher. Liksom handelspolitiken – som med avgifter kan styra beslut.

- **Hemma bäst för tillverkning?**

Relaterat till detta är också hemtagning av tillverkning, så att produktion sker nära kunden. Teknologi som automatisering, 3DPrinting och AI gynnar en sådan trend och en ny riskvärdering av varukedjor kan påskynda detta ytterligare.

- **Digitalisering**

Digital kontakt har fått ett genombrott under pandemin och en del av detta anses kunna bli permanent och påverka delar av kundrelationer, affärsresor med mera. Detta kan i förlängningen påverka kontorsdesign och hur bostäder utformas. Om värdet av centralt läge påverkas kan detta i sin tur påverka markpriser och byggande.

- **Fossila bränslen**

En del vill tolka priskollapsen på olja och marknadsaktörernas beteende kring denna som en "slutstrid om andelar" mellan oljeproducenter. En shakeout skulle kunna erbjuda rimliga marginaler till en mindre utbudssida medan omställningen sker.

- **Skulder och stimulanser**

De stora offentliga stimulanserna leder till stigande budgetunderskott som behöver hanteras. Finanskrisens åtstramningar som har träffat vissa samhällssektorer och platser mer än andra anses ha bidragit till en skepsis mot politiken. Detta kan påverka inriktningen, men i grund och botten behövs en politik som klarar av att stimulera tillväxt för att skapa beskattningsbara inkomster och samtidigt börja hämta intäkter. Denna balans kommer präglade mycket.

Stimulanser av lån och skuldsättning för bostadsköp är en strukturell risk. Under ett antal år av god konjunktur har politiken avstått från reformer och det kan förlänga en återhämtning.

- **Inflation**

Det enorma utbudet av likviditet och risken för komponentbrist (genom att globala varukedjor inte fungerar exempelvis vid stor utslagning av tillverkare och protektionism) har fått en del bedömare att peka på inflationsrisk. Att inflatera bort skulder kan också vara attraktivt för politiken. Huvudscenariot för de kommande åren är dock fortsatt låga räntor och låg inflation.

Covid-19 och produktivitet

För att få igång tillväxt kommer det krävas att politiken möjliggör produktivitet i näringslivet. Redskapen för detta finns redan.

- Det finns en brett delad syn kring behovet av omställning till ett fossilfritt samhälle
- Ny teknologisk infrastruktur är på plats och kan rullas ut vilket stimulerar automatisering och andra produktiva nyinvesteringar. Digitala molntjänster och 5G är konkreta exempel på sådan ny infrastruktur.

Politiskt är både penningpolitik och finanspolitik (i termer av stimulanser) i stort sett uttömda. Det kan leda till att strukturreformer som ökar produktiviteten ses som enda möjligheten. Dock leder detta också till mer omdebatterade policyval.

Del III

Omvärlden i framtiden

Politik och attityder
Verktyg för produktivitet

”Vägval inom politik påverkar tillväxten. Den i sin tur handlar om attityder till teknikutveckling som automatisering. Det finns bra verktyg för ökad produktivitet. Klimatinvesteringar och 5G har potential.”

Vad avgör den framtida tillväxten i Sydsverige och Öresundsregionen?

De kommande fem åren tecknar sig konturen av en omvärld som präglas av följande.

"Säkra" faktorer

- Behov av klimatanpassning – i första hand fossilfrihet – kvarstår och förstärks.
- Övergången till digitala system för interaktion, leverans och produktion av varor och tjänster förstärks.
- Behovet av kompetensutveckling blir stort. Initialt kan en recession dämpa efterfrågan på kompetens. Men kompetens och kompetensomställning är en nyckelfaktor för att kunna leverera klimatanpassning och digitalisering. Matchning, avkastning på utbildning och forskning/innovation spelar in.
- Säkerhetsfrågor värderas upp både inom företag och samhället. Intresset för digital säkerhet och skydd för anläggningar och medarbetare stiger.
- Värdekedjor och behovet av buffertar omvärderas, men det kommer att skilja sig mycket mellan olika sorters verksamhet.

"Mindre säkra"

- Beteendeförändringar vad gäller digitala möten som påverkar affärsresor och mötesindustrin. Eventuellt även med fördröjning kontorsdesign och markvärden som kan påverka en del.
- Strukturella risker finns inom bostadsvärdering på kort sikt och kan leda till minskat byggande.
- Trycket på reformer kan öka när både penningpolitiken med valuta och räntor och finanspolitik där statens budget används, fullt ut brukas för stimulanser. Reformerna kan då vara det enda verktyget som återstår.

Sydsvenska dimensioner

Vi har ett par aspekter som är utmärkande för Sydsverige. Vi är starkt exponerade för att internationell tillgänglighet fungerar praktiskt.

Näringsmixen i sydostlänen är extra sårbar. Exporterande tillverkningsindustrier innebär stort direkt beroende av globala varumarknader. Tillverkande företag som försvinner återkommer i regel inte. Fragmenterade geografiska lokala arbetsmarknader behöver byggas ihop. Regional politik är alltför fragmenterad.

Öresundsregionen är beroende av att den inre marknadens fyra friheter fungerar. För just vår region handlar det om fri rörlighet för arbetskraft, avskaffandet av gränshinder samt tillgång till Köpenhamn och CPH Airport.

Svensk styrning av politik

Svensk politik skiljer sig genom myndigheternas oberoende roll. Regeringen instruerar myndigheterna indirekt genom regleringsbrev, budget och lagar, som myndigheten ska tolka och implementera. En minister kan inte gå in och styra direkt, utan regeringen som kollektiv måste besluta. Många myndigheter har främst en rådgivande roll som expertmyndigheter gentemot operativa enheter. Ett exempel är Folkhälsomyndigheten som agerar gentemot regionerna som driver sjukvården.

Detta har konsekvenser för den "governance-trend" som finns i delar av världen. En politisk styrmodell som vill reducera inflytandet från tjänstemän/administration får därför potentiellt genomslag mer långsamt (genom den indirekta styrmodellen), men eventuellt också mer genomgripande (genom myndigheternas omfattande roll att genomföra/tolka beslut i vardagen).

Politiska vägvalsfrågor internationellt

Tillväxten kommer att begränsas av ett antal faktorer. Avgörande blir hur synen på handel och rörlighet globalt utvecklas.

Kommer Covid-19 ge ytterligare protektionism och handelskonflikter? Kommer Brexit innebära handelsavgifter som minskar integration? Begränsningar i arbetskraft/migration och transaktioner internationellt?

Kommer politiken i olika länder att sikta på ökat skattetryck för att finansiera återbetalning av stimulanspaket, eller i stället försöka åstadkomma ökad produktivitet som gör att den totala kakan växer som viktigare? Kommer politiken att stimulera ny teknologi och låta ändringar i global rörlighet spegla näringslivets värdering av risk och värdekedjor och möjligheter till förflyttningar av själva produktionen?

För Sydsverige som är verkligt beroende av global varuhandel och rörlighet över gränser sätter detta gränserna för tillväxt.

Produktiviteten har goda förutsättningar att lyfta eftersom teknologi för ny integration av marknader är tillgänglig och Covid-19 har accelererat exakt de incitament för investeringar som gynnar dessa (investeringar i produktion nära konsument, AI, varuflödeskontroll, digitalt umgänge med mera).

Del IV

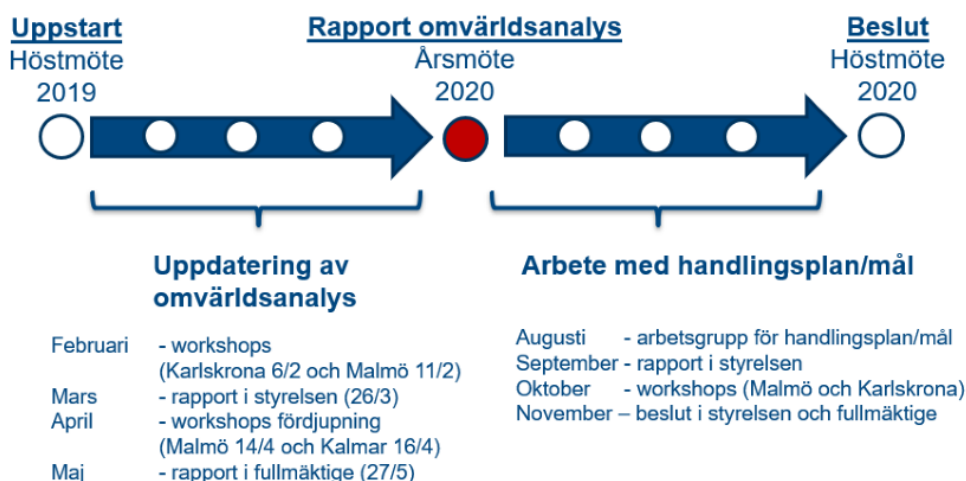
Fortsatt arbete med Handelskammarens Vision 2021–2025

Process och möten

Process och möten

Inför årets utarbetande av Handelskammarens omvärldsanalys valde vi att testa en lite annorlunda strategi gentemot senaste tillfället. Processen utformades denna gång enligt bilden nedan, med två seminarier och sedermera två fördjupande seminarier utefter vad som framkom på de två inledande.

Process

Inledningsvis följde processen för uppdateringen av omvärldsanalysen den utstakade planen. De två visionsseminarierna genomfördes som planerat och finns också dokumenterade i bilagor till omvärldsanalysen. I Karlskrona höll Martin Wallin från Ericsson en presentation kring hur utvecklingen med 5G kan komma att spela en stor roll framöver. Under det följande visionsseminariet i Malmö bidrog Johan Andersson från Mellby gård med egna och andras inspel om hur visionen skulle kunna utformas.

Processen blev däremot därefter tvungen att förändras som ett resultat av Coronakrisen. Dels på grund utav avrådan att träffas fysiskt, dels för att förutsättningarna för vår omvärld och därigenom för själva omvärldsanalysen förändrades fort.

Detta föranledde att fördjupningsworkshopen ställdes in och ersattes av ett digitalt möte. Detta ägde rum den 14:e april som kom att handla om Covid-19:s påverkan på vår region samt vår omvärld, där vi fick lyssna på Johan Eklund, VD, Entreprenörskapsforum samt Stig-Björn Ljunggren, politisk chefredaktör vid Sydöstran. Presentationerna finns dokumenterade som bilagor.

Efter den smärre förändringen, genomfördes resterande bitar av den ursprungliga planen. Input från seminarier före och efter Coronakrisen har i detta dokument satts samman till den omvärldsanalys som kommer att ligga till grund för det fortsatta visionsarbetet.

Arbete med Visionen

Detta dokument utgör en omvärldsanalys och nästa steg i arbetet är att formulera en vision. Detta arbete inleds under hösten 2020 och presenteras på Handelskammarens höstmöte.

Arbetsgrupp med seminarier

Efter årsmötet utses en arbetsgrupp som får ansvar för ett slutligt visionsdokument. Denna genomför minst två möten – ett i sydost och ett i Skåne/Halland för att diskutera ett antal teman som vi identifierat i omvärldsanalysen. Dessa bör hållas i oktober då kunskapsläget om pandemin är bättre.

Ett antal teman är relevanta att diskutera och detta kan förslagsvis göras utifrån de olika regionerna

- Skåne/Halland – som (förenklat) har en storstadsstruktur med tjänste-ekonomin
- Sydost – som (förenklat) har en glesare struktur med stort beroende av tillverkning/export och ett antal snabbt växande centra

Ämnen som kan gås igenom i dessa lite olika kontexter kan vara följande.

Digitalisering – hur ser visionen om digitalisering ut? Har vi använt denna för ökande tillverkning på hemmaplan, har vi byggt ut 5G och bredband i relevant omfattning? Vad påverkar en önskvärd utveckling?

Logistik/varuflöden – hur tror vi och hur vill vi att varulogiken ändras? Behövs större mellanlager, hur hanteras det i värdekedjan? Ny syn på vad som är en relevant geografisk varumarknad?

Matchning – hur förbättrar vi matchningen på arbetsmarknaden? Insatser för integration? Yrkesutbildning och nya samverkansformer för detta? Eller rent av nya utbildningsupplägg där företagen är mer involverade? Högre utbildning och forskning? Större pendlingsregioner?

Politisk struktur – staten är branschfokuseras och ser problem utifrån fackdepartement. Den stora variansen inom landet i tillgången på resurser och infrastrukturen förbises. Regionerna och kommuner som ska fånga upp detta är alltför fragmenterade. En rad reformförslag har fått brett stöd, men riksdagspartierna har ryggat förändringen. Hur ska detta lösas?

Basinfrastruktur - får vi en utrullning av 5G som omfattar hela regionen, hur relaterar fast bredband till detta? El och energiomställning, vägar och järnvägar?

Internationalisering – hur ser vi till att hålla marknader öppna och tillgängliga? Flyg och nya tågförbindelser? Handelsvillkor? Inre marknaden?

Hållbarhet – hur ställer vi om till klimatanpassad verksamhet i näringslivet?

Mätning – måluppföljning

En del av de målsättningar för samhällsförbättringar som vi sätter upp är möjliga att mäta direkt eller indirekt. Men orsak och verkan är sällan tydligt när det gäller samhällsutveckling. Det går inte att bevisa slutgiltigt att en effekt beror på en enda insats eller förändring.

Det finns både effektmått (som mäter målsättningen) och insatsmått (som mäter ansträngningen att nå målet).

Om vi – exempelvis - vet att större lokala arbetsmarknader påverkar matchning av arbetskraft och produktivitet i näringslivet så kan pendlingstider användas som målsättning. Insatsmått kan vara deltagande i remissarbete, publicering och andra aktiviteter för påverkan som antas bidra i rätt riktning. Dessa har dock olika tidsperspektiv. Data om arbetsmarknaden släpar exempelvis efter några år.

Exempel på mål och mätning			
Det vi vill åstadkomma (Effekt)	Effekten mäter vi som (Effektmått)	Detta bidrar till effekten (Insats)	volymmått på insatsen (Insatsmått)
Produktivitet	Ökande Lönesumma/sysselsatt i den lokala arbetsmarknaden	Totala investeringar i FoU (näringsliv och samhälle)	Volym och andel av statliga investeringar ökar (procent och kr)
			Universitetstes resurser ökar
Matchning	Vakanser (lediga jobb) står i omvänd relation till arbetslöshet i en lokal arbetsmarknad. Dvs de arbetslösa som finns kan ta de lediga jobb som finns. Denna relations ska förbättras.	Större lokal arbetsmarknad	Pendlingstider krymper
		Yrkesutbildning som styrs av jobbinnehåll och jobb-efterfrågan	Investeringar i nationella planen för väg och järnväg antal lärlingsplatser

Del V

Meny av tänkbara frågor för
Handelskammaren att driva
framöver

Tänkbara frågor

Behov av bättre matchning och kompetens som skräddarsys för företaget

Yrkesutbildning efter "dual" modell eller lärlingsmodell
(dvs jobb och utbildning integreras)

Yrkeshögskola med utbud som är anpassat efter regionala behov

Gymnasielärlingsprogram vidareutvecklas

Trainee-program i Sydostregionen

Internationell rekrytering, inkl. tillgång till internationella skolor.

Samverkan med högre utbildning

El- och energiförsörjning

Stabil tillgång till el och energi

Indelningen i elprisområden

Politisk struktur

Regionreform med större regioner mer inflytande över infrastruktur.

Kommunala sammanslagningar åtminstone av ett antal gemensamma funktioner (gymnasieskola, tillståndshantering är exempel)

Objektiv tjänstemannakultur viktig (exempelvis Länsstyrelsens behandling av miljötillstånd)

Infrastruktur

Ingeration Öresund – HH-förbindelse och så småningom Citytunnel

Reform av finansiering av infrastruktur

Öresundsbrons avkastning som medfinansiering till regionala projekt

Bygg samman arbetsmarknader

Utnyttja Fehmarnförbindelsen

Sydostpaket, Skånepaket

Oslo-Göteborg-Öresund

Nya stambanor / Höghastighetståg

Innovativa miljöer

Forskning och utveckling; samverkan med forskarparker

Fokus på så kallad "Scale-up"

Öresundsregionen

Bygg strategiska nätverk inom HR och finansiering

Gränshinderfrågor